

Åpen innleggelse gav bedre liv

Ved Jæren DPS kan utvalgte pasienter med schizofreni selv bestemme når de trenger innleggelse. Brukerstyrte plasser ble en velsignelse for familien Håheim. Nå kan de endelig ha et ordentlig familieliv.

TEKST OG FOTO:
Sjur O. Anda

PUBLISERT 5. januar 2010

KJÆRLIGHET: Innføringen av brukerstyrt plass har gjort at Leiv Inge og Nelya Håheim nå kan ha et godt familieliv.

Leiv Inge Håheim traff sin kone Nelya da han kjørte langtransport til Nederland. Det var varme, kjærlighet og idyll. Etter hvert flyttet Nelya til Leiv Inge på Klepp utenfor Stavanger. For 12 år siden ble Nelya gravid. Lykken var stor, men velsignelsen med et barn skulle bli starten på et mareritt. Nelya fikk fødselspsykose og ble innlagt i psykisk helsevern. Til å begynne med i kortere perioder, men etter hvert lengre og lengre. Som regel ble hun tvangsinnlagt.

– Jeg hørte stemmer, og jeg gjorde det de sa, sier Nelya.

– Hun gjorde mye rart da. Var oppe om nettene, skulle hoppe på vannet og prøvde å sette fyr på seg selv, supplerer Leiv Inge.

Det var slitsomt for hele familien. Midt i sykdommen hadde paret også en liten gutt som skulle ivaretas.

– Det var veldig tunge tider. Jeg var hele tiden i spenn, nervøs for at Nelya skulle finne på noe, sier Leiv Inge.

– Det var et eller annet i meg som ikke ville leve, sier Nelya.

Møtet med psykiatrien var ikke alltid så lett. Leiv Inge så ofte at hun ble dårlig, og måtte ordne slik at hun fikk den hjelpen hun trengte.

– Det var stadig ulike leger, som ikke kjente til oss. Det var et veldig byråkrati vi måtte gjennom hver gang hun trengte hjelp. Dette var slitsomt, og etter min mening helt unødvendig, sier Leiv Inge.

Innlagt av seg selv

Kløver 2-posten ved Jæren distriktpsikiatriske senter er en spesialpost for behandling av psykoser. For det meste har pasientene her ulike schizofreni-lidelser

I tiden før man startet opp med brukerstyrte plasser, var hverdagene på posten ofte preget av høyt spenningsnivå og hyppige utageringer. Det var mye bruk av tvangsinnleggelse og tvangsmidler, som beltebruk og tvangsmedisinering. Dette var slitsomt for personalet, og man måtte ta grep for å møte situasjonen.

Etter modell fra Holmlia DPS innførte man i 2005 krisesenger. Dette ble videreutviklet til det som i dag er brukerstyrte plasser. To av postens tolv sengeplasser er forbeholdt godt kjente pasienter som gjerne har hatt lange opphold på sengeposten. 34 personer har i dag brukerstyrt plass. For å benytte plassen trenger de bare å ringe til posten. De slipper hele papirmølla med legevurdering i forkant av innleggelse. Pasientene skriver en kontrakt med posten om sin plass. Oppholdet skal være preget av ro og hvile, uten intervensjon i behandlings- eller oppfølgingsopplegg. Plassen kan benyttes inntil fem dager hver gang.

Pasienten blir ansvarliggjort

– Det å ha et lavterskeltilbud styrt av brukerne er i utgangspunktet en god ide.

Pasienten er jo den som først berøres av sine problemer. Når pasienten gjennom innsikt i egen sykdom kan søke hjelp, ivaretar dette både ønsket om brukermedvirkning og tidlig intervensjon. Da vil pasienten oppleve at vi ser ham som et voksent, autonomt og ansvarsfullt individ, sier Paul Nordgreen, psykolog ved Kløver 2-avdelingen.

I psykisk helsevern er det lang tradisjon for at fagpersoners vurderinger er de som har høyest gyldighet, og det med god grunn.

– Innsikt i egen sykdom er noe av det første som slås ut når pasientene havner i krise. Da er det nødvendig at det psykiske helsevernet ivaretar pasientens interesser, noen ganger også med tvang. Samtidig skal vi huske at når sykdomsinnsikten forsvinner, gir dette pasienten i realiteten begrenset frihet i sine valg, forklarer psykologen.

De brukerstyrte plassene forutsetter at pasientene kjenner sin sykdom godt, og at de tar kontakt tidlig hvis de kjenner at de holder på å bli dårlige. På den måten kan de unngå å havne i krise.

– Tidlig brukerstyrt intervensjon med bruk av et lavterskeltilbud vil i mange tilfeller skjerme både brukeren og den profesjonelle fra tvangsbruk, sier Paul Nordgreen.

Skepsis

Det var mange som var skeptiske til de brukerstyrte plassene. Man trodde de ville misbrukes, og at folk ville utnytte tiden maksimalt.

– Erfaringen er at vi treffer godt med de som søker om brukerstyrte plasser. Misbruk er praktisk talt ikke-eksisterende. Snarere blir det i noen tilfeller brukt for lite. De som bruker ordningen, blir ofte bare et par-tre dager, langt fra de maksimale fem dagene. Pasientene kommer inn tidlig og kan få den støtten de trenger for å avverge videre eskalering, sier Nordgreen, som tror at bare vissheten om at de har dette tilbudet, kan dempe kriseutviklingen.

– Bare det å forestille seg muligheten til å komme hit aktiverer en del gode erfaringer. Dermed vil det være en støtte som gjør at de faktisk klarer seg uten, sier psykologen.

ÅPNE DØRER: Brukerstyrte plasser har gjort Kløver 2-posten åpnere. Psykolog Paul Nordgreen tror dette kan være veien for flere.

Nordgreen tror også andre pasientgrupper kan være aktuelle for lignende tilbud.

– Alle pasienter som i perioder kan ha et funksjonsfall som tilsier innleggelse, vil kunne nyttiggjøre seg et slikt opplegg. Eksempelvis vil kanskje depressive som frykter tap av funksjon, kunne forebygge krise ved å ta seg en pause fra de kravene en føler at en ikke strekker til for, sier han.

Nordgreen har tidligere arbeidet på psykiatrisk poliklinikk. Her opplevde han tidvis frustrasjon over at en situasjon måtte være akutt for å få til en innleggelse.

«Dette er den enkle og gode hjelpen vi har etterlyst»

Leiv Inge Håheim

– Det måtte nærmest være fare for eget eller andres liv og helse. Alle andre tiltak måtte være forsøkt. For oss innebar det daglige samtaler. Dette kunne gi en utrygghet i forhold til at pasientene var ute resten av døgnet. Her hadde det vært bra med DPS-lokaliserte kriseplasser, sier Nordgreen, som synes de brukerstyrte plassene passer godt med ønsket om å ha et psykisk helsevern som i stor grad baserer seg på brukermedvirkning, og som gir de fleste tilbudene i pasientens nærområde.

Familieliv

For familien Håheim har livet blitt helt annerledes etter at Nelya fikk brukerstyrt plass.

– Det er greit å ha denne muligheten når jeg er nervøs eller skikkelig sliten. Da er det deilig å få komme til Kløver 2 og hvile, sier Nelya. Ektemannen kan ikke få rost tilbudet nok.

Har vi problemer, tar vi kontakt, og vi vet at hun får hjelp uansett. Det har gjort livet mye mer forutsigbart. Det er veldig betryggende, og jeg trenger ikke være så nervøs for hva hun skal gjøre. Det gjør nok Nelya roligere også. Nå kan vi ta toppene av sykdommen som holder på å bygge seg opp. Dette er den enkle og gode hjelpen vi har etterlyst. Jeg føler at vi nå klarer å fungere som en familie, det klarte vi ikke før, sier Leiv Inge. u

LES OGSÅ

Klar nedgang i tvang

Erfaringene med brukerstyrte plasser er svært positive. Pasientene har langt færre tvangsinnleggelse og liggedøgn enn tidligere. I tillegg øker livskvaliteten.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 47, nummer 1, 2010, side 35-37

TEKST OG FOTO:
Sjur O. Anda

